

På vej mod ligestilling

Af Sara Olsvig, formand for Inuit Ataqatigiit

Marts 2015

Rigsfællesskabet er en særlig størrelse. Forholdet mellem Grønland og Danmark er netop i disse år under en interessant udvikling. Vi har vores egen lov som er inspireret af andre landes ordninger, men som i det store og hele er sin helt egen og helt specifik. Selvstyreloven danner rammen om det politiske, samfundsmæssige, økonomiske og nationsopbygningsmæssige projekt som Grønland og Danmark har imellem sig, nemlig Grønlands vej mod økonomisk og politisk selvbestemmelse.

Selvstyreloven var mange år undervejs. Man skal se forarbejdet til hjemmestyrets indførelse i 1979, tiden med hjemmestyre, og indførelsen af selvstyre som en, lang proces. Under hjemmestyret blev først en grønlandsk selvstyrekommission nedsat, og derefter den dansk-grønlandske selvstyrekommission. I 2008 afholdtes folkeafstemningen om selvstyrets indførelse, og den store tilslutning med ca. 75% af de afgivne stemmer for selvstyre gav et solidt mandat til den ny ordnings indførelse i 2009.

Forarbejdet var af særlig karakter. Den dansk-grønlandske selvstyrekommission bestod af lige mange grønlandske og danske politikere og embedsfolk. Man var sammen om at udarbejde loven som i sin tekst kun fylder godt fem sider. Arbejdet blev gennemført med stor grundighed, og særligt bemærkningerne til loven fungerer i dag som et kærkomment opslagsværk for både politikere og embedsfolk i det daglige virke.

Men indførelsen af loven og det at blækket er tørt må ikke ses som en afslutning af den proces som har været i gang i årtier. Fra den 21. juni 2009 ligger et stort arbejde som peger fremad. Det er først her vi som samfund skal til at udfylde de i loven bestemte rammer.

Rigsfællesskabet har historisk været præget af en uligestilling mellem de tre lande i fællesskabet. Grønland har gennem århundreder en koloni, og Danmark kolonimagten. Senere sidestillede man på papiret Grønland som et dansk amt, på trods af at Grønland kulturelt og samfundsmæssigt er og altid har været noget andet end Danmark.

Den politiske og menneskelige uligestilling har været til at tage og føle på. Et eksempel er sagen om de juridisk faderløse hvor børn født uden for ægteskab fik en anden behandling hvis de var født i Grønland frem for i Danmark. I Grønland skulle vi helt frem til 1960'erne i Vestgrønland og 1970'erne for Østgrønlands vedkommende før disse børn fik ret til en juridisk far.

Sara Olsvig i folketingsalen i København. Hun har tidligere været et af de to medlemmer af folketinget for Grønland. (Foto: Rune Johansen).

Et andet eksempel er den ulighed i løn- og ansættelsesforhold som herskede i nogle faggrupper mellem folk der var uddannet i henholdsvis Grønland og Danmark. Jeg husker særligt mine forældres kamp for lige løn med deres danske lærerkolleger i 1990'erne. Det fyldte meget i min hverdag at min familie havde dårligere kår end de familier hvor forældrene var uddannet i Danmark, på trods at det var det samme arbejde de udførte. I dag er der til en vis grad rettet op på dette. Men der hersker stadig en ulighed som bunder i uddannelsesmæssige og sociale forskelle hvori der er en iboende diskurs mellem udefrakommende tilkaldte og hjemmeboende borgere.

Selvstyreloven tager i sin korte præambel (indledning) fat i den uligeværdighed som har ligget på og under overfladen mellem vores to lande. Præambelen lyder: *I erkendelse af, at det grønlandske folk er et folk i henhold til folkeretten med ret til selvbestemmelse, bygger loven på et ønske om at fremme ligestemthed og gensidig respekt i partnerskabet mellem Danmark og Grønland. Loven bygger i overensstemmelse hermed på en overenskomst mellem Naalakkersuisut og den danske regering som ligestemte parter.*

Vi er ikke nået til denne ligestemthed endnu. Der ligger foran os et stort stykke arbejde som både skal udføres i Grønland og i Danmark.

Jeg mener at Grønland og Danmark i for lidt grad har drøftet hvordan selvstyrelovens bestemmelser skal opfyldes. Selvstyreloven handler også om at man i partnerskab opbygger Grønlands økonomi, og at man i fællesskab arbejder for at de mange sagsområder der fortsat ligger under dansk ansvar forberedes, så Grønland kan overtage disse.

Et eksempel er retsvæsenet. Dette område er fortsat under dansk ansvar, men er et sagsområde som Grønland med selvstyreloven kan overtage. Retsvæsenet er et stort og udgiftstungt område, som gennem en lang årrække har været under reform, men som langt fra har været varetaget politisk i tilstrækkelig grad. De seneste år har det virket som om, at man fra dansk side ikke har draget tilstrækkelig politisk omsorg for området, mens man fra Grønlands side har været afventende over for de nødvendige beslutninger skulle tages i Folketinget. Vist er der sket gode ting på området, særligt de seneste år, men den i en periode ikke-tilstrækkelige varetagelse af retsvæsenet er et eksempel på at med selvstyret kommer også en strukturel opgave som handler om helt praktisk at sikre at sagsområderne varetages uden at falde mellem to stole.

Det handler om at overtage ansvar fra Grønlands side, men det handler også om at bidrage og deltage fra Danmarks side. Der ligger således et stort ansvar på begge sider af Atlanten.

Selvstyreloven er en rammelovgivning. Rammen skal udfyldes. Politisk handler det om at tage arbejdsindsatserne på, øge dialogen og sikre, at arbejdet gøres. Menneskeligt handler det om, at vide mere om hinanden, respektere vores forskelligheder, og lægge fordommene til side, så vi mere frit kan forholde os til hinanden som ligestemte parter.